

**“Mediterranean School Magazine
Practicing English Language and...even more”
Ένα διαδικτυακό περιοδικό που ενώνει μαθητές, καθηγητές
και σχολεία της Ευρώπης**

**Τσιόπτσιας Δημήτριος¹, Πάσσα Μαρία²,
Γκαλένης Σπυρίδων³, Ευθαλία Εμπεριάδου⁴**

¹ Καθηγητής Πληροφορικής, Γυμνάσιο Επανομής
dtsiop@gmail.com

² Καθηγήτρια Αγγλικών, Γυμνάσιο Επανομής
marpassa@sch.gr

³ Καθηγητής Πληροφορικής, Γυμνάσιο Επανομής
spyridon.gkalenis@gmail.com

⁴ Καθηγήτρια Μουσικής, Γυμνάσιο Επανομής
empen11@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το «Mediterranean School Magazine», είναι ένα ηλεκτρονικό, διαδραστικό, σχολικό περιοδικό (<http://www.ms-mag.eu/>) που στοχεύει, κυρίως, στην προώθηση και την ενίσχυση της εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας, του διαπολιτισμικού διαλόγου και της επικοινωνίας. Προωθεί την αξιοποίηση και την ορθή χρήση των Τ.Π.Ε. και των σύγχρονων ψηφιακών μεθόδων επικοινωνίας, μέσα από μια ευχάριστη και δημιουργική διαδικασία που είναι πολύπλευρα ωφέλιμη για τους εμπλεκόμενους μαθητές, αλλά και ολόκληρη τη σχολική κοινότητα. Οι μαθητές αναλαμβάνουν διάφορους ρόλους (δημοσιογράφοι, ρεπόρτερ, σχεδιαστές κλπ), γράφουν άρθρα ποικίλης θεματολογίας στην αγγλική γλώσσα, δημιουργούν σταυρόλεξα και κουίζ, παρουσιάζουν τις καλλιτεχνικές δημιουργίες τους και γενικά επιδεικνύουν τη δημιουργικότητα που υπάρχει στη σχολική τους καθημερινότητα. Υλοποιούν την ηλεκτρονική μορφή του περιοδικού, χρησιμοποιώντας λογισμικά και εργαλεία επεξεργασίας κειμένου, βίντεο και εικόνας, δημιουργίας κουίζ, σταυρόλεξου και πολυμεσικών παρουσιάσεων.

Το περιοδικό λειτουργεί διαθεματικά στα πλαίσια της πλειονότητας των μαθημάτων του Γυμνασίου, με πιο συγκεκριμένες διδακτικές επεκτάσεις κυρίως στα μαθήματα των Αγγλικών, Πληροφορικής, Μουσικής, Καλλιτεχνικών και Φιλολογικών. Είναι ένας συνδεδεμένος κρίκος της τοπικής σχολικής πραγματικότητας και κοινωνίας με τις αντίστοιχες των συνεργαζομένων Ευρωπαϊκών Χωρών. Μέσω του διαδικτύου, οι μαθητές μετατρέπουν το ηλεκτρονικό περιοδικό σε ένα «πλοίο» με το οποίο τα άρθρα και η δημιουργικότητά τους ταξιδεύουν στη «θάλασσα της Μεσογείου», αλλά και στους «ωκεανούς του κόσμου».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ηλεκτρονικό περιοδικό, ιστοσελίδα, *etwinning*, διαθεματικότητα, συνεργατικότητα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το «Mediterranean School Magazine» είναι ένα ηλεκτρονικό σχολικό περιοδικό που δημιουργείται από μαθητές σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Μεσογειακών Χωρών, μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος etwinning και έχει ως κύριο στόχο:

- Να προωθήσει και να ενισχύσει την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
- Να προωθήσει και να ενισχύσει το διαπολιτισμικό διάλογο και την επικοινωνία.
- Να αξιοποιήσει με συνετό και ορθό τρόπο τις Τ.Π.Ε και τις σύγχρονες ψηφιακές μεθόδους επικοινωνίας.

Οι μαθητές χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα, στο δικό τους γνωστικό επίπεδο, γράφοντας άρθρα, δημιουργώντας σταυρόλεξα και κουίζ, κάνοντας αναφορές σε θέματα που αφορούν στην τοπική κοινωνία, δείχνοντας τις καλλιτεχνικές δημιουργίες τους, και γενικά επιδεικνύοντας τη δημιουργικότητα που υπάρχει στη σχολική τους καθημερινότητα ενισχύοντας, έτσι τη διαπολιτισμικότητα, το σεβασμό στη διαφορετικότητα και την αυτογνωσία.

Είναι ένα περιοδικό που λειτουργεί διαθεματικά στο σχολικό περιβάλλον, έχοντας συγκεκριμένες διδακτικές επεκτάσεις, κυρίως στα μαθήματα των Αγγλικών, της Πληροφορικής, της Μουσικής, των Καλλιτεχνικών, του ΣΕΠ και των Φιλολογικών.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011, το «Mediterranean School Magazine» ξεκίνησε από δύο σχολεία συνεργάτες, το Γυμνάσιο Επανομής (Ελλάδα) και το Liceo "Eleonora d'Arborea (Ιταλία). Στόχος του περιοδικού ήταν, και είναι, να εμπλακούν και να συμμετέχουν στο πρόγραμμα και άλλες μεσογειακές χώρες πέραν της Ιταλίας και της Ελλάδας. Αυτή η προσδοκία υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2011-2012 με την έκδοση του 3ου τεύχους, όταν μετά από πρόσκληση συμμετείχε στο πρόγραμμα και η Ισπανία με το σχολείο Iruno La Salle. Κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά 2013-2014, το περιοδικό συνεχίζουν και εκδίδουν τα σχολεία των τριών παραπάνω Χωρών.

Κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους, ο απαιτούμενος χρόνος δημιουργίας του περιοδικού εκ μέρους των τριών συνεργαζόμενων σχολείων επιτρέπει την έκδοση δύο μόνον τευχών. Όλα τα άρθρα και το παραγόμενο υλικό της συνεργασίας κάθε τεύχους αναρτάται σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα <http://www.ms-mag.eu/>, όπου δίνεται η δυνατότητα *online* πρόσβασης (e-book) ή ακόμα και έντυπης αναπαραγωγής.

Στο περιοδικό μπορεί να συμμετέχει οποιοσδήποτε μαθητής, ανεξαρτήτως του τμήματος και του επιπέδου Αγγλικών (Αρχαρίων ή Προχωρημένων). Δε θέτει καμία προϋπόθεση άριστης γνώσης της ξένης γλώσσας, ούτε ακόμα και καλού χειρισμού των Τ.Π.Ε. Αυτό είναι σημαντικό για τους μαθητές, ώστε να βρουν έναν ανοιχτό χώρο και πεδίο έκφρασης ανάλογα με τις δεξιότητες και τις κλίσεις τους. Με αυτόν τον τρόπο αποκαλύπτονται συνεχώς «κρυφά» ταλέντα των μαθητών μας, όχι μόνο σε ό,τι αφορά στην άρτια σύνθεση γραπτού λόγου (ποιημάτων, ιστοριών, κριτικών κ.ά) - πάντα βέβαια στην αγγλική γλώσσα - αλλά και στη ζωγραφική, στο σκίτσο και στα γραφικά.

Μέσα από τη συνεργασία και την επικοινωνία, τόσο των μαθητών όσο και των καθηγητών, προκύπτει και η ανάγκη της φυσικής γνωριμίας - αδελφοποίησης με τα συνεργαζόμενα σχολεία. Έτσι, σε κάθε σχολική χρονιά υλοποιείται μία εκπαιδευτική ανταλλαγή με τα συνεργαζόμενα σχολεία (Ιταλία ή Ισπανία) με τη φιλοξενία των μαθητών στις οικογένειες των αντίστοιχων μαθητών της Χώρας υποδοχής. Οι μαθητές βιώνουν έτσι, στο μέγιστο βαθμό, τη συμμετοχή τους σε ένα διαπολιτισμικό πρόγραμμα και έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά την πραγματικότητα του

συμμαθητή τους σε μια άλλη χώρα, εξασκώντας την αγγλική γλώσσα σε πραγματικές συνθήκες.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

«Μαθαίνουμε καλύτερα κάνοντας, αλλά μαθαίνουμε ακόμα καλύτερα αν συνδυάσουμε τη δράση με την ομιλία και το στοχασμό πάνω σ' αυτά που κάνουμε» Papert.

Η θεωρία του εποικοδομισμού, υποστηρίζει ότι η μάθηση δεν προέρχεται από τη συσσώρευση πληροφοριών, αλλά από την οργάνωση των εσωτερικών αντιλήψεων και εμπειριών των μαθητών. Οι μαθητές οικοδομούν καινούργιες έννοιες και ιδέες με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους και μέσω της ενεργητικής συμμετοχής και εμπλοκής τους σε δραστηριότητες αυθεντικού τύπου, χρησιμοποιώντας πραγματικά εργαλεία. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και των χρησιμοποιούμενων μέσων είναι να διευκολύνουν την ενεργητική μάθηση, όπου οι μαθητές οικοδομούν τις δικές τους ολοκληρωμένες ερμηνείες και γνώσεις (Papert, 1991).

Στα πλαίσια του κοινωνικού εποικοδομισμού, η μάθηση είναι μια κοινωνική κατασκευή, όπου οι εκπαιδευτικοί παρέχουν τη διευκόλυνση και το πλαίσιο στήριξης (scaffolding) μεταξύ των μαθητών. Η ενεργά κατασκευασμένη γνώση είναι σχετισμένη με την εμπειρία ενός ατόμου. Η γνώση και οι πληροφορίες προσαρμόζονται κάθε φορά στα χαρακτηριστικά του νέου περιβάλλοντος μέσα στο οποίο το άτομο ενεργεί. Τονίζεται ο κοινωνικο-πολιτισμικός χαρακτήρας της μάθησης και ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνική αλληλεπίδραση και η στήριξη του κοινωνικού πλαισίου μπορούν να άρουν αυτές τις δυσκολίες. Ερευνητές επισημαίνουν, ότι η μάθηση ως διαδικασία και η γνώση ως προϊόν αυτής εξαρτώνται άμεσα από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο το άτομο αναπτύσσει τις δραστηριότητές του. Επιπλέον αναφέρουν ότι, η καθημερινή αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών μιας κοινότητας μάθησης και οι δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται, παράγουν γνώση, βελτιώνουν πρακτικές, καλλιεργούν τον επικοινωνιακό λόγο, δημιουργούν πολιτισμό (Παππάς, 2012).

Ο κατασκευαστικός εποικοδομισμός με κύριο εμπνευστή τον Papert, υποστηρίζει ότι οι μαθητές οικοδομούν καλύτερα τη γνώση τους, όταν εμπλέκονται ενεργά στη σχεδίαση και κατασκευή πραγματικών αντικειμένων, όπως για παράδειγμα του υλικού ενός περιοδικού, με νόημα για τους ίδιους ή τους άλλους γύρω τους (Papert, 1991). Τους βοηθάει να ελέγχουν άμεσα και να διορθώνουν το αποτέλεσμα. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές αξιοποιούν τα τυχόν σφάλματά τους και, έτσι, αλλάζουν τη συμπεριφορά τους και χαράζουν νέα πορεία επίλυσης των προβλημάτων, γεγονός το οποίο είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά των λογισμικών που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία ενός περιοδικού (έντυπου ή ηλεκτρονικού), αλλά και ταυτόχρονα βασικό σημείο της γνωστικής θεωρίας του Piaget. Ο οικοδομισμός χρησιμοποιώντας πολλαπλές αναπαραστάσεις των γνωστικών εννοιών, συντελεί στη δημιουργία αυθεντικών καταστάσεων μάθησης, μέσω της επίλυσης προβλημάτων, οικείων προς τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες επηρέασαν σημαντικά τη μάθηση μέσα από τα καινοτόμα σχολικά προγράμματα. Η κοινωνική διάσταση της μάθησης και η σημασία της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων στην κατασκευή της γνώσης, σε συνδυασμό με τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, οδήγησαν στην ανάπτυξη του παγκόσμιου πληροφοριακού ιστού, της κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και των εργαλείων web 2.0. Διαδικτυακές κοινότητες μάθησης δημιουργούνται μέσω του παγκόσμιου ιστού, για τη

συνεργατική ανάπτυξη δημιουργιών, όπως ένα σχολικό περιοδικό. Η δημιουργία συνεργατικών και ταυτόχρονα εκπαιδευτικών, ανοιχτών περιβαλλόντων μάθησης, δίνει το έναυσμα για την κοινωνική και συνεργατική μάθηση, η οποία μπορεί με απόλυτη επιτυχία να επιτευχθεί στα πλαίσια ενός κλίματος αυθεντικών καταστάσεων μάθησης, μέσα στα πλαίσια πραγματικής, αλλά και εικονικής, σχολικής τάξης. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις επηρέασαν καταλυτικά την παιδαγωγική θεώρηση και μεθοδολογία της διδασκαλίας μέσω της Διαδικτυακής Μάθησης, καθώς και τον τρόπο διαχείρισης του ευρύτερου σχολικού οικοσυστήματος (Κόμης, 2004). Έτσι, η χρήση οποιουδήποτε υλικού, μπορεί να δώσει στη μαθησιακή διαδικασία έναν κοινωνικοπολιτισμικό προσανατολισμό, όταν γίνεται στα πλαίσια εφαρμογής ενός ομαδοσυνεργατικού σεναρίου αυθεντικής μάθησης μέσα από τα εργαλεία του διαδικτύου, όπου δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα να ερευνήσουν, να αναζητήσουν, να συζητήσουν, να συμφωνήσουν και να εξαγάγουν, από κοινού, τα αποτελέσματα της προσπάθειάς τους.

Σύμφωνα με τους Bush & Mott (2009), «τα ινστιτούτα πρέπει να παρέχουν στους μαθητές τα απαραίτητα ελεύθερα εργαλεία που τους επιτρέπουν να διαχειρίζονται τη δική τους μάθηση και μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες σε προσωπικά περιβάλλοντα μάθησης. Οι καθηγητές, επίσης, με τη χρήση των συγκεκριμένων εργαλείων γίνονται πιο αποτελεσματικοί μέντορες και καθοδηγητές». Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι, η ψηφιακή υλικοτεχνική υποδομή που προσφέρεται (δωρεάν) στους καθηγητές και μαθητές στο σχολείο, πρέπει να υπηρετεί με ύψιστο τρόπο την παραγωγή γνώσης. Η μαθητική κοινότητα, μπορεί να συμμετέχει στη μάθηση και να πρωτοπορεί με ελάχιστο έως μηδαμινό κόστος.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Etwinning και το Twinspace

Το *etwinning* (Etwinning Portal, 2014) είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα συνεργασίας σχολείων Ευρωπαϊκών (και μη Ευρωπαϊκών) κρατών. Από το 2014 το *eTwinning* έχει ενσωματωθεί στο *Erasmus+*, το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό.

Παρέχει στα σχολεία-συνεργάτες μία ηλεκτρονική πλατφόρμα που ονομάζεται *Twinspace* (Etwinning Tools, 2014) μέσα στην οποία υλοποιείται το πρόγραμμα των συνεργαζόμενων σχολείων. Είναι ένα μαθητικό κοινωνικό δίκτυο που προσφέρει προσαρμοσμένες ψηφιακές τεχνολογίες για την υλοποίηση του έργου, όπως forum, δημιουργία φακέλων, γκαλερί φωτογραφιών, βίντεο κ.ά. Μέσα από αυτήν την ηλεκτρονική πλατφόρμα οι μαθητές/*twinnings*, αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας και ωφελούνται κοινωνικά και πολιτισμικά, με παράλληλη χρήση των εργαλείων της Τεχνολογίας και Πληροφορικής. Το πιο σημαντικό, όμως, είναι ότι δουλεύουν σε ένα ασφαλές περιβάλλον, αφού κανένας άλλος πέραν της παιδαγωγικής ομάδας δεν μπορεί να είναι χρήστης. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα για έναν επισκέπτη να δει μέρος από το υλικό του έργου, το οποίο το ορίζουν οι διαχειριστές-καθηγητές. Για το «Mediterranean School Magazine» η διεύθυνση είναι η, <http://new-twinspace.etwinning.net/web/p42598>.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Οι επιμέρους δραστηριότητες υλοποίησης του περιοδικού και η εργασία των μαθητών περιγράφονται στα παρακάτω 5 στάδια.

1) Στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς ενεργοποιείται το έργο *etwinning* (διαδικασία που επιβάλλεται από το ίδιο το ευρωπαϊκό πρόγραμμα) και είναι ανοιχτό για τη συμμετοχή νέων συνεργατών (σχολείων) μετά από συνεννόηση.

2) Αφού καθοριστούν τα σχολεία-συνεργάτες, γίνεται πρόσκληση σε κάθε σχολείο συνεργάτη από την ομάδα των καθηγητών στους μαθητές που θέλουν να συμμετέχουν στο συγκεκριμένο έργο. Ενημερώνονται σε μια συνάντηση ολομέλειας για τις λεπτομέρειες σχετικά με τα παιδαγωγικά οφέλη αλλά και του τρόπου εργασίας. Επίσης κάθε μαθητής αποκτά μοναδικό κωδικό πρόσβασης στο περιβάλλον του *twinspace*, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το πρόγραμμα. Πραγματοποιείται η οργάνωση της ύλης και του αφιερώματος του τεύχους με ανάθεση εργασιών στους μαθητές καθώς επίσης και στους συμμετέχοντες καθηγητές, σύμφωνα πάντα με τα δικά τους ενδιαφέροντα και προτιμήσεις.

Συγκεκριμένα: Οι μαθητές από κάθε χώρα, αποφασίζουν σε ποια ομάδα θα ενταχθούν:

- Editors (Articles, Poems, Literature, Athletics, Fashion,)
- Reporters (Local news, School news , unique articles, etc)
- Photographers (support to the reporters and editors)
- Developers of Jokes, Crosswords and Quizzes
- Designers, Animators (Paintings, comics etc.)

Κάθε μαθητής μπορεί να ανήκει σε μία ή περισσότερες ομάδες, καθώς και να αλλάζει τη θέση του σε κάθε έκδοση του περιοδικού, ώστε να του δοθεί η δυνατότητα να βιώσει τη διαφορετικότητα της κάθε θέσης. Ειδικότερα,

- Οι μαθητές μπορούν να δουλεύουν μόνοι τους ή σε συνεργασία με τους συμμαθητές τους από το εξωτερικό, σε ζεύγη ή σε ομάδες.
- Οι πιο αρχάριοι στην αγγλική γλώσσα μαθητές μπορούν να λαμβάνουν βοήθεια από τους πιο προχωρημένους μαθητές.

Τα σχολεία συνεργάτες ορίζουν τις προθεσμίες συγγραφής των άρθρων, των συνεντεύξεων και του υπόλοιπου υλικού του περιοδικού, και τις ανακοινώνουν στους μαθητές, οι οποίοι έχουν περίπου ένα μήνα για να παραδώσουν το υλικό τους.

Οι μαθητές χρησιμοποιούν το περιβάλλον του *twinspace* που είναι ο κύριος κόμβος συντονισμού, οργάνωσης και διαχείρισης του έργου. Δουλεύουν κυρίως από το σπίτι τους, στο δικό τους χρόνο και χώρο, ατομικά ή ομαδικά, ανάλογα με την εργασία και το ρόλο που ανέλαβαν. Μπορούν επίσης να επικοινωνήσουν με τους καθηγητές ή και με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους για θέματα της εργασίας τους, μέσα από την ηλεκτρονική πλατφόρμα του *twinspace*. Συνεπώς, η κύρια εργασία των μαθητών γίνεται στο σπίτι, χωρίς να χάνουν διδακτικές ώρες. Επιπρόσθετα, όταν κρίνεται απαραίτητο, μετά το πέρας του σχολικού ωραρίου ή το Σάββατο πραγματοποιούνται συναντήσεις της ολομέλειας στο χώρο του σχολείου για τον καλύτερο συντονισμό και προγραμματισμό των εργασιών, αλλά και για βίντεο-διασκέψεις με τους μαθητές των συνεργαζόμενων σχολείων (Ιταλία, Ισπανία). Για τις βίντεο-διασκέψεις, δίνεται προηγουμένως ένα κοινό θέμα στις ομάδες μαθητών, το οποίο πρέπει να προετοιμάσουν και να παρουσιάσουν στους συμμαθητές της άλλης χώρας ή να κάνουν μια συζήτηση επάνω στο αφιέρωμα του τεύχους (π.χ. «Μουσική στη Χώρα μου»). Οι βίντεο-διασκέψεις στοχεύουν στην άμεση γνωριμία και στο «δέσιμο» μεταξύ των μαθητών διαφορετικών χωρών, στην εξάσκηση του προφορικού λόγου στα Αγγλικά και στην ορθή χρήση των ψηφιακών εργαλείων επικοινωνίας.

3) Όταν οι μαθητές τελειώσουν τα άρθρα, τις συνεντεύξεις κλπ, ανεβάζουν το υλικό τους στο *twinspace* και οι υπεύθυνοι καθηγητές ελέγχουν την ορθότητα και την καταλληλότητα των άρθρων. Η διαδικασία αυτή διαρκεί περίπου 2 εβδομάδες. Αναλόγως με το αφιέρωμα του περιοδικού διαφορετικές ειδικότητες καθηγητών του σχολείου εμπλέκονται στον έλεγχο των άρθρων (π.χ για ένα αφιέρωμα στη μουσική θα ζητηθεί η βοήθεια και ο έλεγχος από την καθηγήτρια μουσικής). Οι καθηγητές των αγγλικών ελέγχουν και διορθώνουν γραμματικά τα παραπάνω κείμενα των μαθητών, σε βαθμό όμως που δεν αλλοιώνεται ο προσωπικός λόγος και η έκφρασή τους, δείχνοντας ανοχή στην γραμματική και ορθογραφία αφού το περιοδικό είναι δικό τους προϊόν και δεν συντάσσεται από επαγγελματίες. Αυτή η διαδικασία ακολουθείται το ίδιο χρονικό διάστημα από όλα τα συνεργαζόμενα σχολεία.

4) Όταν όλο το υλικό είναι ελεγμένο και διορθωμένο από όλα τα συνεργαζόμενα σχολεία, τότε αναλαμβάνει η δημιουργική ομάδα σύνταξης του περιοδικού, η οποία έχει την αρμοδιότητα να στήσει ηλεκτρονικά το περιοδικό. Αυτή η ομάδα αποτελείται από μαθητές που έχουν πιο προχωρημένες γνώσεις στην πληροφορική, αφού πρέπει να χειρίζεται με άνεση πολλά διαφορετικά προγράμματα για το στήσιμο του περιοδικού. Προς τιμή των Ελλήνων μαθητών, αυτή η εργασία γίνεται αποκλειστικά από ομάδα μαθητών του Γυμνασίου Επανομής. Η συγκεκριμένη ομάδα αναλαμβάνει το στήσιμο του περιοδικού, καθώς και τη δημιουργία του περιεχομένου της ιστοσελίδας.

Συγκεκριμένα: Η δημιουργική ομάδα σύνταξης και περιεχομένου της ιστοσελίδας, χρησιμοποιεί τα παρακάτω λογισμικά:

- Πρόγραμμα κειμενογράφου
(*MS-Word, Open Office Writer, <http://www.openoffice.org/el/>*)
- Πρόγραμμα επεξεργασίας εικόνας
(*Gimp, <http://getgimp.com/>*)
- Πρόγραμμα λογιστικού φύλλου
(*MS-Excel, OpenOffice Calc, <http://www.openoffice.org/el/>*)
- Πρόγραμμα δημιουργίας ερωτήσεων κουιζ
(*Hot potatoes, <http://hotpot.uvic.ca/>*)
- Πρόγραμμα δημιουργίας σταυρόλεξου
(*Eclipse Crossword, <http://www.eclipsecrossword.com/>*)
- Πρόγραμμα δημιουργίας online έκδοσης
(*Flippingbook PDF Publisher, <http://flippingbook.com/>*)
- Πρόγραμμα δημιουργίας ιστοσελίδων
(*HTML editors, <http://www.openoffice.org/el/>*)

Γίνεται προσπάθεια να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερα προγράμματα ελεύθερου λογισμικού προκειμένου οι μαθητές να δουλεύουν με νόμιμα και πλήρη προγράμματα στο σπίτι τους, καθώς και να μην υπάρχει πρόβλημα αδειών χρήσης και κόστους από το σχολείο.

Πιο συγκεκριμένα οι ενότητες για τη δημιουργία του περιοδικού είναι:

- σύνταξη του περιοδικού στον κειμενογράφο (*MS-Word, Open Office Writer*)
- σύνταξη του διαδραστικού κουιζ (*Hot potatoes*)
- σύνταξη του διαδραστικού σταυρόλεξου (*Eclipse Crossword*)
- δημιουργία της online έκδοσης (*Flippingbook PDF Publisher*)

Οι μαθητές της ομάδας μοιράζουν μεταξύ τους τις αρμοδιότητες και δουλεύουν συνεργατικά στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Συνήθως, αυτή η

διαδικασία ορίζεται ως μέρος των συνθετικών εργασιών που ανατίθενται στους μαθητές της Γ' Γυμνασίου, στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών του μαθήματος της Πληροφορικής. Επίσης, κάποια ομάδα μπορεί να κρίνει απαραίτητο να δουλέψει ένα τμήμα της εργασίας της στο σπίτι. Η ηλεκτρονική σύνταξη του περιοδικού διαρκεί περίπου 2 εβδομάδες.

5) Όταν το τεύχος είναι έτοιμο σε ηλεκτρονική μορφή, τότε γίνεται ανάρτηση στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα (<http://www.ms-mag.eu/>) του περιοδικού από όπου δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές, αλλά και σε οποιονδήποτε, να:

- εκτυπώσει το περιοδικό σε έντυπη μορφή από το αρχείο pdf.
- αναγνώσει το περιοδικό *online* σε μορφή ψηφιακού ηλεκτρονικού περιοδικού (e-book).
- λύσει *online*, με διαδραστικό τρόπο, το θεματικό κουίζ και σταυρόλεξο.

6) Για το πρώτο τεύχος κάθε σχολικού έτους, η παραπάνω διαδικασία ξεκινάει το ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ και τερματίζει το ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ. Το πρώτο τεύχος εκδίδεται περίπου στα μέσα ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ. Τα παραπάνω βήματα επαναλαμβάνονται για το δεύτερο τεύχος του σχολικού έτους, από το ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ μέχρι τον ΑΠΡΙΛΙΟ, και μέσα στο ΜΑΪΟ εκδίδεται το δεύτερο τεύχος.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Η ιδέα της δημιουργίας ενός περιοδικού στα Αγγλικά ξεκίνησε με αφορμή μία συγκεκριμένη ενότητα του βιβλίου των Αγγλικών της Α' Γυμνασίου, (Καραγιάννη, Ε. κ.ά., 2009), του επιπέδου των προχωρημένων, το οποίο λόγω όγκου ύλης διδάσκεται και στη Β' Γυμνασίου, όπου γίνεται εκτενής αναφορά στο θεσμό της σχολικής εφημερίδας. Μετά από έντονο προβληματισμό σχετικά με το πόσο ρεαλιστικά χρησιμοποιούμε την Αγγλική γλώσσα σε ένα δημόσιο σχολείο και το πώς μπορούμε να ενισχύσουμε τη διδασκαλία της με ελκυστικό, εκπαιδευτικό και αποτελεσματικό τρόπο, ξεκίνησε το στήσιμο του περιοδικού σε συνεργασία με το μάθημα της Πληροφορικής (Αράπογλου, Α. κ.ά., 2010), που κατά κύριο λόγο είναι απαραίτητο για να δημιουργηθεί ένα τέτοιο περιοδικό. Ειδικότερα, συνδέθηκε με την Ενότητα 2 (χρήση εργαλείων έκφρασης, επικοινωνίας ανακάλυψης και δημιουργίας, μεγάλες δραστηριότητες) και την Ενότητα 3 (ο υπολογιστής στην κοινωνία και τον πολιτισμό) της διδακτέας ύλης στην Γ' Γυμνασίου.

Η ανάγκη εξοικείωσης των παιδιών με τη χρήση των νέων εργαλείων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.), καθώς και η εκμάθηση της ασφαλούς επικοινωνίας μέσω υπολογιστών στο διαδίκτυο, οδήγησε στην αξιοποίηση της εκπαιδευτικής πλατφόρμας του *etwinning* που κατά βάση στηρίζει την ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων που εργάζονται πάνω σε ένα κοινό ευρωπαϊκό έργο.

Η διαθεματική διάσταση και με τα υπόλοιπα μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος, όπως είναι το ΣΕΠ, τα Φιλολογικά (Νικολαΐδου, Σ. Γιακουμάτου, Τ., 2001α; 2001β; 2001γ) το μάθημα των Καλλιτεχνικών και της Μουσικής, είναι προφανής μέσα από την πληθώρα των θεμάτων και αφιερωμάτων που μπορούν να αναπτυχθούν στο περιοδικό. Παρακάτω αναφέρουμε ειδικότερα τις δυνατότητες που προσφέρει το έργο σε επιμέρους εμπλεκόμενα μαθήματα, αλλά και γενικότερα στη σχολική κοινότητα.

Μάθημα Αγγλικών

Το Mediterranean School Magazine δίνει τη δυνατότητα:

- της ανάπτυξης και εξάσκησης γραπτού λόγου στην αγγλική γλώσσα, σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτου επιπέδου. Η συμμετοχή τους στο γράψιμο των άρθρων και η online επικοινωνία στο *twinspace chatting* παρέχει με ένα ευχάριστο τρόπο αυτή τη δυνατότητα.
- της ανάπτυξης και εξάσκησης προφορικού λόγου στην αγγλική γλώσσα. Μέσω των βίντεο-διασκέψεων, οι μαθητές εξασκούν τον προφορικό λόγο σε πραγματικές συνθήκες και με συνομιλητές (συμμαθητές) του ίδιου επιπέδου. Επίσης, όσοι μαθητές συμμετέχουν στην εκπαιδευτική ανταλλαγή βιώνουν σε πραγματικές συνθήκες την ανάγκη επικοινωνίας στην αγγλική γλώσσα.

Μάθημα Πληροφορικής

Οι μαθητές αναλαμβάνουν την υλοποίηση του περιοδικού στο εργαστήριο πληροφορικής. Χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν το στήσιμο του περιοδικού χρησιμοποιώντας τις Τ.Π.Ε. Αξιοποιούν τις γνώσεις τους (Επεξεργασία Εικόνας : Ενότητα 1-Κεφάλαιο 9, Κειμενογράφος: Ενότητα 1-Κεφάλαιο 10, Διαδίκτυο: Ενότητα 1-Κεφάλαιο 11,12 & Ενότητα 2-Κεφάλαιο 7, Πολυμέσα: Ενότητα 2-Κεφάλαιο 3). Επίσης, οι μαθητές μαθαίνουν και άλλα χρήσιμα προγράμματα για την υλοποίηση του περιοδικού όπως αυτά που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα που τους βοηθούν να υλοποιήσουν την εργασία που αναλαμβάνουν, αλλά και να κατανοήσουν τη συνεχόμενη ανάγκη επικαιροποίησης των γνώσεών τους.

Η ασφαλής και εκπαιδευτική χρήση του διαδικτύου (Κοντογεώργιος, Δ. & Μαραγκός, Κ., 2001), αλλά και οι ορθοί κανόνες επικοινωνίας στο διαδίκτυο ως μέσο επικοινωνίας, είναι από τις δεξιότητες στις οποίες δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα, με αφορμή τη δημιουργία του περιοδικού.

Διαθεματικά σε όλα τα μαθήματα

Η σύνδεση του περιοδικού διαθεματικά με όλα τα μαθήματα γίνεται μέσα από το ειδικό αφιέρωμα που υπάρχει σε κάθε τεύχος. Ήδη έχουν υλοποιηθεί αφιερώματα σχετικά με τη μουσική, την ποίηση, την τέχνη κ.ά, με τα όποια οι μαθητές ερευνούν, παρουσιάζουν, αξιοποιούν και μεταφέρουν στους άλλους τις γνώσεις τους. Η εμπλοκή καθηγητών των αντίστοιχων ειδικοτήτων (Μουσικής, Φιλολογοί, Καλλιτεχνικών κλπ) είναι πολύ σημαντική και χρήσιμη, αφού δίνουν τις γνώσεις την εμπειρία τους και τη βοήθειά τους στους μαθητές. Μέχρι στιγμής έχουν αναπτυχθεί τα κάτωθι αφιερώματα (αναφέρονται στα περιοδικά ως *main topic*):

2010-2011

1^ο Τεύχος: «Γνωριμία με το Σχολείο, την Περιοχή και τη Χώρα που ζω»

2^ο Τεύχος: «Μουσική & Καλλιτέχνες της Χώρας μου»

2011-2012

3^ο Τεύχος: «Ποιητές & Ποίηση της Χώρας μου»

4^ο Τεύχος: «Ταξίδια & Ταξιδευτές»

2012-2013

5^ο Τεύχος: «Η Τέχνη στη Χώρα μου»

6^ο Τεύχος: «Κινηματογράφος & Σκηνοθέτες της Χώρας μου»

2013-2014

7^ο Τεύχος: «Μετανάστες & Μετανάστευση»

Προβολή δραστηριοτήτων του σχολείου

Μέσα από τη στήλη «School News» (Νέα του σχολείου) προβάλλεται όλη η σχολική δραστηριότητα (εκπαιδευτική, αθλητική κλπ) που τις περισσότερες φορές παραμένει άγνωστη στην υπόλοιπη σχολική κοινότητα.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ

Το περιεχόμενο του περιοδικού είναι ελεγμένο εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά από την ομάδα των καθηγητών και των τριών συνεργαζόμενων σχολείων. Κάθε τεύχος έχει ένα συγκεκριμένο διαπολιτισμικό αφιέρωμα που βοηθά τον αναγνώστη-εκπαιδευτικό να προσδιορίσει το μάθημα στο οποίο θα του φαινόταν διδακτικά αξιοποιήσιμο.

Η διαδικτυακή και διαδραστική μορφή του περιοδικού δίνει τη δυνατότητα αξιοποίησης των περιεχομένων του περιοδικού μέσα στη σχολική τάξη με χρήση βίντεο-προβολικού συστήματος ή συστήματος διαδραστικού πίνακα. Συνεπώς ο ενδιαφερόμενος εκπαιδευτικός, στο αντικείμενο του μαθήματός του (Αγγλικά ή άλλο μάθημα),

- μπορεί να αξιοποιήσει το ήδη αναρτημένο περιεχόμενο συνδυαστικά με το σχέδιο μαθήματος που έχει αναπτύξει (π.χ διερευνητικά με ανάθεση εργασιών σε μαθητές),
- μπορεί να χρησιμοποιήσει το διαδραστικό πίνακα για να αναπτυχθεί μέσα στην τάξη ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι γνώσεων με χρήση του διαδραστικού κουίζ και σταυρόλεξου ή/και
- να αναπτύξει συνεργασία με το περιοδικό, ως εξωτερικός συνεργάτης, αναθέτοντας θεματικές εργασίες στους μαθητές του οι οποίες θα αναρτηθούν σε επόμενα τεύχη.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Τα παιδιά στο πλαίσιο της συνεργασίας τους με τους μαθητές εταίρους από τις άλλες χώρες:

- Ανταλλάσσουν πληροφορίες, συνεργάζονται και αξιολογούν τη δουλειά τους.
- Προσπαθούν να βρουν κοινά χαρακτηριστικά και διαφορές στην αντίληψη του επιλεγμένου θέματος από τις διαφορετικές χώρες

Με την εμπλοκή τους στο «Mediterranean School Magazine» ενισχύονται:

- Οι ικανότητες συγγραφής και ανάγνωσης στην αγγλική γλώσσα.
- Οι ικανότητες συνεργατικής συγγραφής και διόρθωσης κειμένου σε συνεργασία με τους εταίρους συμμαθητές τους.
- Η κριτική σκέψη κατά την αναζήτηση, επιλογή και οργάνωση πληροφοριών σχετικών με ένα συγκεκριμένο θέμα.
- Η ενασχόλησή τους με θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος της δικής τους χώρας, αλλά και των συνεργαζόμενων χωρών καθώς και της Ευρώπης γενικότερα σε τομείς Τέχνης, Επιστημών, Πολιτισμού κλπ.
- Η εξοικείωση με τη συγγραφή διαφορετικών τύπων άρθρων (συνεντεύξεις, νέα, ρεπορτάζ, φωτογραφικό ρεπορτάζ, διαφήμιση, έρευνα, δοκίμιο, κριτική, ανακοίνωση, σταυρόλεξο, κουίζ κ.ά.).
- Η εξοικείωση με τη δουλειά του δημοσιογράφου, τα δικαιώματα και τις αρμοδιότητες των δημοσιογράφων, σεβασμός των πνευματικών δικαιωμάτων.
- Η επικοινωνία με συμμαθητές τους, εφαρμόζοντας ασφαλούς κανόνες ηλεκτρονικής επικοινωνίας.
- Η εξοικείωσή τους με συνεργατικά εργαλεία των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).
- Η ανάπτυξη των διαπολιτισμικών τους δεξιοτήτων.

Τα παιδαγωγικά οφέλη του έργου αποτυπώνονται τόσο σε επίπεδο σχολικής μονάδας, όσο και σε τοπικό κοινωνικό επίπεδο, αφού το περιοδικό συμβάλει στην

εξωστρέφεια της σχολικής μονάδας, αλλά και της τοπικής κοινωνίας στις άλλες χώρες. Συλλογιζόμενοι όλα τα χαρακτηριστικά του έργου, αντιλαμβανόμαστε ότι δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες άμιλλας και κινήτρων για να εμπλουτίσει τη διαδικασία της μάθησης και να τη μετατρέψει σε μία ευχάριστη και δημιουργική καθημερινότητα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΑΜΕΣΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Για πρώτη φορά το σχολείο απέκτησε ένα κανάλι προώθησης των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων το οποίο δημιουργείται από τους ίδιους τους μαθητές και ξεπερνά τα σύνορα της χώρας. Έγινε σημείο αναφοράς αναμορφώνοντας και ενισχύοντας τις πρακτικές εξάσκησης μιας ξένης γλώσσας, μεταφέροντας τους μαθητές-δημοσιογράφους σε ένα πραγματικό περιβάλλον επικοινωνίας.

Κατά τη διάρκεια των τριών ετών υλοποίησης του έργου παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση του γραπτού και προφορικού λόγου στους συμμετέχοντες μαθητές παράλληλα με τη θετική ενίσχυση της στάσης τους απέναντι στην εκμάθηση μίας ξένης γλώσσας. Η επαφή των μαθητών με συμμαθητές άλλων χωρών συνέβαλε στην απόκτηση γνώσεων πέραν του σχολικού εγχειριδίου και κυρίως στην εξάσκηση παραγωγής προφορικού λόγου σε ρεαλιστικές και όχι φανταστικές συνθήκες. Αυτό αποτυπώνεται στις δηλώσεις των ίδιων των μαθητών και των οικογενειών τους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα και ιδιαίτερα σε όσους συμμετείχαν στην φυσική εκπαιδευτική ανταλλαγή κάθε έτους.

Πέρα από την εμπειρική και βιωματική αποτύπωση των αποτελεσμάτων του έργου, στα σχέδια των τριών συνεργαζόμενων σχολείων είναι η πραγματοποίηση μεκτικής έρευνας (ποιοτικής και ποσοτικής), με τη χρήση ερωτηματολογίων και πλάνου συνεντεύξεων, εμπλέκοντας όλους τους εμπλεκόμενους (μαθητές, καθηγητές και γονείς) σε αυτή. Θα πραγματοποιηθεί στατιστική αποτύπωση και διάχυση των αποτελεσμάτων τόσο στη σχολική κοινότητα όσο και στην ευρεία κοινότητα.

Το υλικό του περιοδικού είναι προσαρμοσμένο απόλυτα στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της τοπικής σχολικής κοινότητας, των μαθητών και της τοπικής κοινωνίας, αφού συντάσσεται και παράγεται από τους ίδιους τους μαθητές με θέματα και νέα της σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας. Το περιοδικό κατάφερε να δημιουργήσει κοινότητες μάθησης μέσα στη σχολική κοινότητα. Ομάδες μαθητών αναλαμβάνουν τη βοήθεια και ενημέρωση άλλων συμμαθητών τους για εργασίες του περιοδικού, αλλά και την αλληλοϋποστήριξη στην αγγλική γλώσσα. Με αυτόν τον τρόπο συνυπάρχουν η τυπική μάθηση στα πλαίσια του κάθε μαθήματος και του αναλυτικού προγράμματος σπουδών, με την άτυπη μάθηση που δημιουργείται μέσα από την αλληλεπίδραση των μελών της σχολικής κοινότητας.

Το περιεχόμενο επικεντρώνεται αποκλειστικά στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, σεβόμενο πάντα την ηλικία τους και τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα που διέπει το όλο πρόγραμμα. Λόγω του ειδικού αφιερώματος κάθε τεύχους δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές με εναλλακτικό τρόπο να εμβαθύνουν σε γνωστικά αντικείμενα ποικίλων περιοχών – μαθημάτων, εμπλουτίζοντας έτσι σε βάθος και με ευχάριστο τρόπο το απαιτούμενο λεξιλόγιο στην αγγλική γλώσσα.

Το έργο είναι δομημένο πάνω στις αρχές της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, στηρίζοντας και ενισχύοντας την ατομική μάθηση και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών μέσα από την ομαδική εργασία. Συγκεκριμένα, ο κάθε μαθητής συμμετέχει με προσωπικό του άρθρο και υλικό στο περιεχόμενο του περιοδικού συμβάλλοντας με το

δικό του τρόπο στο τελικό αποτέλεσμα, αναλαμβάνοντας όμως και το μερίδιο συνυπευθυνότητάς του γι' αυτό.

Η συμμετοχή των καθηγητών στο περιοδικό είναι αυξανόμενη. Αυτό καταγράφει την αποδοχή του έργου, καθώς και του θετικού κλίματος συνεργασίας που υπάρχει στη σχολική μονάδα.

Στα άμεσα σχέδια της ομάδας δημιουργίας του περιοδικού (καθηγητών και μαθητών και των τριών σχολείων) είναι η φετινή έκδοση και του 8^{ου} τεύχους του περιοδικού, αλλά και μίας ειδικής έκδοσης με θέμα-αφιέρωμα στο Δομήνικο Θεοτοκόπουλο (El Greco), καθώς φέτος συμπληρώνονται 400 χρόνια από το θάνατο του μεγάλου Κρητικού ζωγράφου. Στόχος επίσης είναι η προσθήκη κάθε χρόνο νέων μαθητών και καθηγητών των τριών σχολείων στην ομάδα δημιουργίας του περιοδικού. Στα μελλοντικά σχέδια περιλαμβάνονται η πολύ πιθανή συμμετοχή 3 ακόμη σχολείων από τη Γαλλία, την Κύπρο και το Βέλγιο, ο εμπλουτισμός του περιοδικού με ακόμη περισσότερα πολυμεσικά στοιχεία, όπως είναι ο ήχος και το βίντεο, με την ταυτόχρονη ενσωμάτωση εργαλείων web 2.0 για την ελκυστικότερη εικόνα του περιοδικού και την ευρύτερη διάχυση των αποτελεσμάτων του έργου.

Τέλος, η διάρκεια του έργου, αλλά και η επιβράβευσή του εκ μέρους των μαθητών και των καθηγητών αποδεικνύει, ότι μπορεί μία δράση να δημιουργήσει και να συμβάλει σε ένα καλό κλίμα συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών που ως όραμά τους έχουν ένα σχολείο εκπαιδευτικά σύγχρονο, δημιουργικό και ανοικτό στην κοινωνία, θέτοντας πάντα πρώτα τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών και λαμβάνοντας υπόψη τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της σύγχρονης ηλεκτρονικής εποχής της Τεχνολογίας και των Πληροφοριών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν κατά κύριο λόγο τους μαθητές, που επί τέσσερα συνεχόμενα έτη στηρίζουν και συμμετέχουν σε αυτό το καινοτόμο έργο, εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες που τους προσφέρει. Επίσης, όλους όσους με εμφανή ή αφανή τρόπο λειτούργησαν και λειτουργούν ως καταλύτες στη δημιουργική και καινοτόμο εκπαιδευτική σκέψη.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αράπογλου, Α. κ.α. (2010). ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Α',Β',Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, Εκδόσεις ΟΕΔΒ,2010,σελ.203-207.

Καραγιάννη Ε. κ.α. (2009) . *THINK TEEN 1, 1st Grade of Junior High School STUDENT BOOK (Α'- Β' και Γ' Γυμνασίου)*, Εκδόσεις ΟΕΔΒ Ανάδοχος συγγραφής Ελληνικά Γράμματα, 2009, σελ.127-131.

Κόμης, Ι. Β., (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Εκδ. Νέων Τεχνολογιών. Αθήνα, σελ. 116-252.

Κοντογεώργιος, Δ., Μαραγκός, Κ.,(2001). *Το Ιντερνετ στα αναλυτικό πρόγραμμα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*, Εκδόσεις Κωστόγιαννος, 2001, σελ.21-30.

Νικολαΐδου, Σ. Γιακουμάτου, Τ. (2001) (α). *Διαδίκτυο και Διδασκαλία*, Εκδόσεις Κέδρος, 2001, σελ.269-314.

Νικολαΐδου, Σ. Γιακουμάτου, Τ. (2001) (β). *Διαδίκτυο και Διδασκαλία*, Εκδόσεις Κέδρος, 2001, σελ.323.

Νικολαΐδου, Σ. Γιακουμάτου, Τ. (2001) (γ). *Διαδίκτυο και Διδασκαλία*, Εκδόσεις Κέδρος, 2001, σελ.339-367.

Παππάς, Χ. (2012). *Πώς θα μετατρέψετε μια παραδοσιακή εκπαίδευση σε eLearning*. 19-12-2012 στο www.epixeiro.gr

Bush, D. M. & Mott, D. J. (2009). *The Transformation of Learning with Technology*. *Educational Technology Magazine*. March –April 2009, pp 3-9.

Etwinning Portal, (20/02/2014). Ηλεκτρονικός κόμβος αναφοράς του ευρωπαϊκού προγράμματος etwinning, Προσβάσιμος στις 20/02/2014, <http://www.etwinning.net/el/pub/index.htm>.

Etwinning Tools, (20/02/2014). Παρουσίαση των εργαλείων του etwinning, όπως του twinspace κ.α., Προσβάσιμος στις 20/02/2014, <http://www.etwinning.net/el/pub/discover/tools.htm>.

Papert, S. (1991). *Νοητικές Θύελλες-Παιδιά, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και δυναμικές ιδέες*. Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα.